

UNIVERSITAT DE BARCELONA
FACULTAT DE CIÈNCIES DE L'EDUCACIÓ

DEPARTAMENT DE DIDÀCTICA
DE LES CIÈNCIES SOCIALS

Les fonts primàries a l'ensenyament

*Les relacions entre el món escolar i l'arxiu.
Visió general de Catalunya.*

El cas de Sant Feliu de Guíxols

TESI DOCTORAL

AGOST 2007

Maria CALZADA I OLIVELLA

Dirigeix : GEMMA TRIBÓ I TRAVERIA

TERCERA PART

L'OBSERVACIÓ PARTICIPATIVA. L' ESTUDI DE CAS :

ELS TALLERS D'HISTÒRIA

DE L'ARXIU MUNICIPAL DE SANT FELIU DE GUÍXOLS

EL TALLER DEL PORT

Sant Feliu de Guíxols primers anys segle XX

En record d'aquella efemèride els proposem fer un breu recorregut (...) són petits i ràpids flaixos d'una història de la qual ens interessen (...) les propostes presents i futures. uns projectes que voldriem que fossin respectuosos amb les petjades de la vida marinera que encara hi alena, a l'entorn del port i a mar oberta, on encara podem trobar un bocí important de la tradició, identitat i història de la població.

Àngel Jiménez

Centenari del Port de Sant Feliu. de Guíxols.

Catàleg de l'exposició

CAPÍTOL VI

ANTECEDENTS I DESCRIPCIÓ DE L'EXPERIÈNCIA :

ELS TALLERS D'HISTÒRIA DE SANT FELIU DE GUÍXOLS

1. Context socio-cultural de Sant Feliu de Guíxols.

1.1 La ciutat Sant Feliu de Guíxols. Context general

El municipi de Sant Feliu de Guíxols, amb una extensió de 15,6 km², es troba situat a l'extrem meridional de la façana litoral del Baix Empordà, encarat al sud. La ciutat és cap de la subcomarca que constitueix amb la Vall d'Aro, una vall que, seguint el curs del riu Ridaura, forma un corredor natural entre les Gavarres i l'Ardenya, que orienta tota la comunicació cap a la comarca del Gironès, de què Sant Feliu de Guíxols és la sortida natural al mar.

La costa guixolenc es caracteritza pels impressionants penya-segats i les cales que conformen la bellesa esquerra de la Costa Brava. La ciutat és situada sobre una mena d'amfiteatre natural que l'orienta cara al mar. La seva urbanització s'ha estès fins al nucli litoral de Sant Pol, formant un continu urbà poc respectuós amb el seu entorn natural.

Pel que fa a la població, Sant Feliu de Guíxols ha estat històricament el nucli més poblat de la comarca. Tot i que amb la industrialització al llarg del s. XIX - en el ram del suro – la població havia experimentat un fenomen migratori important: l'anada a Amèrica de molts guixolencs.

A l'entrada de segle XXI, la població ha sobrepassat ja els 20.000 habitants, concretament 20.105 habitants; dels quals el 50,44 % són dones i el 49,56 %, homes. L'àrea de poblament es pot estructurar en quatre parts : el centre, el barri de Tueda, el de Vilartagues i Sant Pol.

Econòmicament parlant, durant els segles XVI i XVII la vila assolí un nivell econòmic i social important amb la pesca, la salaó del peix, l' exportació de xarxes i la construcció de vaixells. A la segona meitat del s. XVIII va començar el treball artesanal del suro i l'exportació de taps, activitat industrial que encara avui persisteix.

Actualment, l'economia del municipi és força diversificada. La poca pesca s'ha estabilitzat, sense arribar ni molt menys al nivell de producció de la ciutat veïna de Palamós. El port comercial ha passat a la història i, en canvi, n'augmenta la demanda d'usos de lleure i esportius. L'activitat industrial manté encara un certa presència, essencialment a l'entorn de la tradicional producció suro - tapera.

Després d'una evolució important del turisme, que tingué el seu punt àlgid als anys 70s, avui el municipi avui disposa de pocs hotels, de dos càmpings i d'un volum important de segones residències. Això explica la forta activitat de la construcció i l'especulació immobiliària.

Administrativament, Sant Feliu de Guíxols pertany a la comarca del Baix Empordà. L'equip de govern municipal - pel que afecta cronològicament a aquesta tesi - fou el sorgit de les eleccions municipals pel període 2003-2007, de majoria de CiU – Convergència i Unió -.

Sant Feliu és una ciutat amb un teixit associatiu molt important. El tarannà propi d'una població oberta a la mediterrània de característiques específiques - marcada pel poder monacal, el suro i modernament el fenomen social més influent, el turisme - ha fet evolucionar l' estil de vida de la població guixolenc.

L'esperit ganxó, apel·latiu amb que es coneix la població de Sant Feliu, queda abastament demostrat si fem un breu inventari d'associacions i entitats de la ciutat que arriben a ser més de cent.

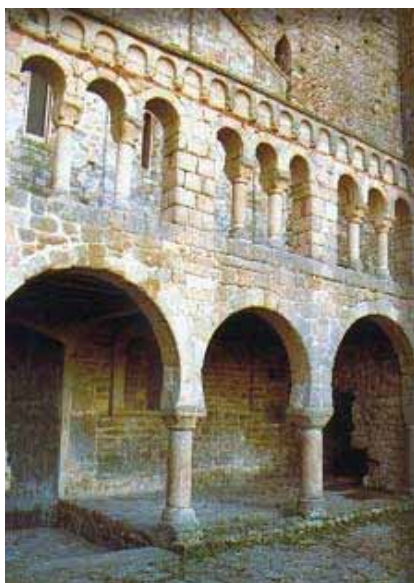
Entre els interessos que dinamitzen aquests grups, hi trobem els culturals, amb un centenar d'Associacions representatives de tots els àmbits : Associacions de pares i mares de Centres Educatius, artístiques, musicals, fotogràfiques, ecologistes - de protecció de paratges naturals i patrimonials, Casals de Gent Gran, de voluntariat, de joventut, religioses, festives, gastronòmiques , humanitàries, polítiques...

Passat i patrimoni

A la primera meitat del s. X s'hi establí un monestir benedictí que esdevingué senyoria feudal fins a la crisi definitiva de l'Antic Règim (1835).

D'aquella època ens ha restat el testimoni de l'església, romànica i gòtica, amb elements arquitectònics importants:

la Porta Ferrada, nàrtex d'entrada a l'església del monestir amb un singular conjunt romànic d'arcades, i les torres del Fum i del Corn (s. X). Aquest és, després del conjunt monumental més característic de Sant Feliu, Arc de Sant Benet (1747) i l'edifici del monestir (s. XVIII), l'espai urbà més singular.

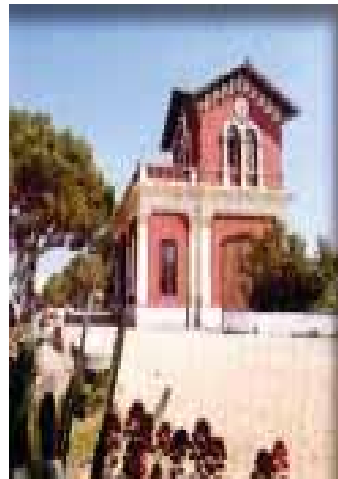
De la segona meitat del segle XIX, en destaquem el creixement urbanístic segons un planejament molt elaborat, el de l'arquitecte General Guitart. Un espai urbà - lloat per molts escriptors i per tots els visitants- és sens dubte el seu famós Passeig, que conserva edificis tan peculiars com el Casino dels Nois, la casa Patxot, can Sibils, etc. on es pot apreciar una mostra de l'arquitectura de començaments de segle. L'ermita de Sant Elm ofereix un òptim mirador del mar i de la costa d'anar a Tossa.

A la banda de llevant, sobre el turó dels Guíxols hi ha l'edifici del Salvament, des d'on es té una bona panoràmica del port.

Aquesta riquesa cultural que la ciutat ha rebut en el transcurs del temps, l'ha sabut canalitzar en benefici de la població mitjançant els serveis.

Disposa d'un conjunt d'instal·lacions i de serveis:

Centres Cívics, Teatre Auditori Municipal, Piscina Municipal i l'Àrea de Patrimoni.

1.2 L'àrea de Patrimoni. L'Arxiu Municipal de Sant Feliu de Guíxols.

Des d'aquesta inquietud va sorgir l'Àrea de Patrimoni de Sant Feliu de Guíxols, organisme complex de gestió administrativa municipal i tècnica per personal qualificat en tots els àmbits. La formen cinc institucions : la Biblioteca Octavi Viader, el Servei Municipal d'Educació, el Museu d'Història, el Servei de Publicacions i l'Arxiu Municipal.

L'àrea de Patrimoni s'inicia amb l'Arxiu i a partir d'aquí s'aniran creant les altres. D'aquí que la gestió i les realitzacions es trobin intrínsecament lligades.

1.2.1 Breu trajectòria històrica de l'àrea

El fet que Sant Feliu tingués cura especialment de la seva documentació té el seus orígens en els continuats plebs entre la població, representada per la Universitat – el Comú, actualment Ajuntament – i el Monestir. Aquesta situació s'acaba amb la desamortització de Mendizábal al 1835, en que els monjos deixen definitivament el monestir.

El primer historiador de Sant Feliu el trobem en Eduardo González Hurtebise, arxiver de la Corona d'Aragó qui a principis del segle XX comença a treballar la documentació de l'arxiu històric de l'Ajuntament. Aquest treball el combina amb diverses campanyes d'excavació que posen de manifest l'existència d'un poblat ibèric a l'actual Fortim. És a partir d'aquí que es té consciència del binomi Arxiu-Museu com a font patrimonial, ja que Hurtebise crea coneixement històric a partir de les fonts primàries arqueològiques i documentals per la tesi que presenta :

“ Bosquejo historico de la villa de San Feliu de Guíxols. Seguido de unos breves apuntes de historia interna (desde los más remotos tiempos hasta 1517) “ Tesis de oposición de 1905

Tot i que sempre l'Ajuntament tenia designat un funcionari que tingués cura de l'arxiu, qui més tard s'interessà per la documentació fou mossèn Lambert Font, vicari de la parròquia. Començant pels arxius parroquials, extén la seva tasca als documents històrics. En aquest afer treballa juntament amb el funcionari municipal Jaume Irla Sedó. Els dos seran qui durant la Guerra Civil, en el bombardeig que va sofrir Sant Feliu, faran el trasllat de documentació de l'edifici de l'Ajuntament – que quedà pràcticament derruït – a la casa Patxot. Mostra de la bona feina feta és que aquest trasllat no va significar cap pèrdua de la documentació.

Als anys 50, reconstruït el Palau Municipal, es nomena a Mossèn Llompart director de l'Arxiu, tenint com a tècnic a Jaume Irla. Es quan es fa el primer inventari – guia pensada pels usuaris.

Al 1975, Lluís Esteve Cruañas, mestre pre-jubilat es fa càrrec de l'Arxiu i és nomenat director de l'Arxiu-Museu.

A partir de 1985, pren el relleu al capdavant de l'Arxiu l'Àngel Jiménez. Llicenciat en Història Medieval i amb experiència com a mestre a l'escola Benjamí de Barcelona, coneixia l' arxiu com a investigador pels treballs realitzats al llarg de la seva llicenciatura. A partir d'aquí, demana intervenir també no només en l'Arxiu Històric, sino en el Municipal i realitzar una gestió tal com s'entén l'actual figura d'arxiver.

En la tasca de posar al dia l'arxiu, troba col·laboració en voluntaris, com en Ramon Taulé i Valls, que dedicà la seva vida de jubilació a treballar a l'Arxiu. També comptà amb col·laboracions de personal contractat puntualment per tasques

específiques. A partir de 1987 la direcció de l'àrea Arxiu-Museu passa a la direcció d'Àngel Jiménez. A partir d'aquí començaran les exposicions conjuntes, els Tallers d'Història i la incorporació de personal a l'equip. L'any 2002, la plantilla de l'Àrea era la següent : a l'Arxiu, Àngel Jiménez, director, i Mª Àngels Suquet, tècnica. Al museu, Sílvia Alemany, directora, Jordi Colomeda, tècnic, Néstor Sanchiz, mestre artesà, conservador, Xavier Roca, conserge i Mª Àngels Rosso, en caps de setmana.

A la Biblioteca, David Hernández, director, i Josep Miquel, bibliotecari.

A partir del 2002, es produeixen un seguit de canvis en l'organigrama general de l' Àrea de Cultura. El director de l'Àrea, l'Àngel Jiménez, es proposa descentralitzar el treball que fins ara coordinava. Aquesta decisió, tenia per objectiu donar més protagonisme a cadascuna de les institucions culturals que la formen, Arxiu, Museu i Biblioteca, alhora que apostava per un treball de coordinació a partir de l'equip. De fet, es tracta només d'una reorganització, perquè el personal que hi treballa continua essent el mateix : La Direcció de l'Arxiu continua estant a les mans de l'Àngel Jiménez, amb la incorporació definitiva de l'arxivera Mª Àngels Suquet i la col·laboració de Jordi Gaitx. La direcció del Museu i de la biblioteca continuen en mans de les mateixes persones. A partir del 2003, es denomina Àrea de Cultura i Educació que dirigeix Mª Àngels Comas. El museu passa a l'Àrea de Cultura i la resta continuen junts, però sota dos responsables polítics diferents : l'arxiu depèn de l'alcaldia i educació i biblioteca d'una regidoria apart.

Espais i ubicació

Des dels seus orígens fins al 1988, - tret del parèntesi de la Guerra Civil, que sofrí trasllat a la casa Paxot - l'Arxiu Municipal va estar ubicat a l'edifici de l'ajuntament i el Museu des de la seva creació, al del Monestir. A partir del 1988 fins a l'abril del

2003, l'Arxiu es traslladat també a l'edifici del Centre Cultural Monestir. Disposava de despatxos, sala de consulta, biblioteca, sala de restauració i el dipòsit. Aquesta ubicació, no era definitiva, però si bé permetia disposar en un principi de molt espai, tenia també les seves mancances ja que es tractava d'un edifici històric, no pensat ni condicionat per fer les funcions d'arxiu.

El 1998 la regidoria de Cultura de l'Ajuntament, portà a terme el projecte d'ubicació i posterior ampliació dels estudis de Turisme de la Universitat de Girona¹ a l'edifici del Monestir, tradicionalment ocupat per l'Arxiu i el Museu. Incorporació animada per iniciativa del seu director Donaire, recolzat pel grup socialista. Amb l'increment de les activitats per part de l'Escola de Turisme, aquesta demanava ocupar espais que al moment formaven part de l'Arxiu, concretament de l'Arxiu Administratiu.

Des del Consistori es va plantejar la necessitat del trasllat de l'Arxiu a un altre edifici, qüestió a la que es va oposar la Direcció de l'Arxiu. Però malgrat la opinió tècnica, va prevaler la política. I aquesta decidí que abans de fer obres per condicionar l'antic monestir, es podria traslladar l'Arxiu a un edifici nou. En aquells moments, s'estava construïnt la seu de la nova Biblioteca Municipal i es projectà ubicar l'Arxiu a la planta semi-sòtan.

L'edifici en qüestió és la remodelació i ampliació de l'edifici singular de l'antic cafè Lorenzo, inventariat al Catàleg d' Edificis i construccions d' Interès Arquitectònic-Artístic-Històric per part de la Junta Tècnica del Museu d'Història de la ciutat, del qual només se n'ha conservat la façana.² Ocupa un terreny cantoner entre la carretera de

¹ L'Escola de Turisme arriba a Sant Feliu el 1998 i retorna a la seu de Girona el setembre de 2004.

² L'edifici en qüestió havia estat inaugurat al 1904 i funcionava com a cafè i sala d'espectacles. Al 1913, amb l'arribada del cinema, el propietari el va reconvertir en sala de projeccions cinematogràfiques. També va servir com a magatzem de suro, i com a taller mecànic de reparació d'automòbils.

Girona i el carrer Francesc Jofre i Surís. L'arxiu comparteix espai amb la biblioteca i el projecte ha estat realitzat per l'empresa Nordos, amb la col·laboració dels tècnics d'urbanisme, biblioteca i arxiu de l'Ajuntament de Sant Feliu i de la Generalitat.

Tot i que la posada en marxa de l'equipament va ser planificada per a principis del 2002, no va ser fins a l'abril de 2003 que es va poder dur a terme la inauguració. La situació de trasllat es va anar allargant i complicant. Ja no només per la dificultat que comporta el trasllat d'un arxiu, sinó que s'hi van afegir problemes de tipus tècnic amb l'obra de la nova seu, relacionats amb humitats i altres factors que no s'havien previst, com la instal·lació dels armaris compactes que guarden el fons -. Aquesta situació ha tingut com a conseqüència el retard en el trasllat i instal·lació definitiva dels fons i ha condicionat la tasca dels arxivers. Amb la resolució dels problemes, es va poder fer la inauguració el dia 23 d'abril del 2003, amb set mesos de retard sobre les previsions del propi Arxiu.

1.2.2 L' Arxiu Municipal . Qüestions tècniques

L'Arxiu Municipal de Sant Feliu de Guíxols gestiona i tracta la documentació del municipi més gran de la comarca del Baix Empordà pel que fa a nombre d'habitants. A aquesta funció cal afegir-hi la de fer accessibles als ciutadans en general i als estudiosos els fons documentals que custodia mitjançant els instruments de descripció necessaris. També per la salvaguarda del patrimoni documental i per la seva divulgació. Per això actua tant en l'àmbit de la gestió administrativa com en el de l'actuació cultural.

L'abast cronològic és **des del segle XIV** fins als nostres dies, la qual cosa el

converteix en un dels més complets de les comarques gironines en quant a contingut i continuïtat cronològica.

Els fons que inclou corresponen a la documentació generada pel comú de Sant Feliu de Guíxols – a través de les diverses denominacions des de la institució de la Universitat, a l'Edat Mitjana fins al actuals Ajuntaments - els fons del monestir - incomplets, ja que l'Arxiu del Monestir està distribuït entre Girona i Montserrat - i entitats, empreses i particulars que han ingressat documentació mitjançant cessió o donació - entre d'altres, l'Arxiu del ferrocarril Sant Feliu -Girona i l'arxiu fotogràfic de la Cambra de Comerç; les grans empreses sureres, es neguen a aportar documentació -

L'Arxiu té una tradició de més de 40 anys, ja que l'any 1958 la documentació va quedar sota la tutela d'un responsable que va iniciar el seu tractament. Tanmateix no va ser fins l'any 1986 que es va començar a desenvolupar el Servei d'Arxiu pròpiament dit, amb la preparació del mateix per a la consulta externa i la programació d'activitats per a la seva difusió. Es van iniciar les publicacions i els Tallers d'Història amb la finalitat de promoure també la investigació i la sensibilitat per la història i el patrimoni de Sant Feliu de Guíxols. Amb aquest objectiu, des del mateix Arxiu s'ha realitzat una important tasca d'assessorament a investigadors i de recuperació d'informació relativa a Sant Feliu a través de fonts diverses.

L'any 1993 es va realitzar una intervenció en l'àmbit de la gestió administrativa per organitzar la documentació des de la seva producció fins al seu ingrés a l'Arxiu. Així mateix, es va començar el tractament de la documentació semi - activa, és a dir, tancada des del punt de vista administratiu però no prou antiga per al seu ingrés a l'Arxiu Històric. Amb aquesta actuació es va assolir un dels objectius principals de tot servei d'arxiu, que és el tractament integral de la documentació.

Àmbits d'actuació

L'Arxiu Municipal actua, doncs, en els tres àmbits següents, tot gestionant un total de 903,75 ml. (aquest recompte no inclou els plànols, els pergamins ni les microfítxes, ja que requereixen una instal·lació específica degut a les característiques dels seus suports):

➤ *Àmbit de gestió administrativa*

Abast: expedients o documentació de l'Ajuntament en fase activa (des de la seva creació fins al seu tancament o, com a màxim, fins a cinc anys després del seu tancament)

Cronologia: des de 1995 fins a 2000

Quantificació: 89 ml. aprox. (el volum estimat de producció anual és de 17,8 ml.)

➤ *Àmbit Arxiu Administratiu*

Abast: expedients o documentació transferida a l'arxiu per les diferents àrees de l'Ajuntament (des del seu tancament o fins un màxim de cinc anys després del mateix) fins a 30 anys del seu tancament.

Cronologia: des de 1965 fins a 1995

Quantificació: 525,35 ml. (6.642 registres)

➤ *Arxiu Històric*

Abast: Expedients o documentació transferida a l'arxiu i amb més de 30 anys d'antiguitat des del seu tancament administratiu

Documentació provenint de persones físiques o jurídiques pertanyents o vinculades al municipi de Sant Feliu de Guíxols.

Cronologia: del segle XIV al segle XX

Quantificació: 289,4 ml

Documentació del Consistori	143, 80 ml
Documentació patrimonial	36,20 ml
Pergamins	728 documents
Plànols	Aprox. 750 documents
Hemeroteca	18,9 ml
Biblioteca	67,5 ml (aprox. 5.600 volums)
Arxiu d'imatges	23 ml (aprox. 18.000 imatges)
Microfilmoteca	101 llibres

Comprèn les sèries documentals dels manuals d'acords, llibres d'actes, documentació referida a la comptabilitat, pressupostos, endeutament i finances, generades des dels segle XIV fins als nostres dies. Pel que fa a la gestió de recursos humans referent a la plantilla municipal, la documentació té una cronologia que va des del segle XVIII fins a mitjans del XX.

També és interessant el fons dedicat a la prestació de serveis, funcions ja vigents des de l'època medieval, tal com les institucions de beneficència com hospitals, hospicis o la Pia Almoïna.

Els documents més antics

Cal destacar entre la documentació més preuada, El Llibre Vermell, cartulari que va del segle XIV al XIX on s'anaven transcrivint i enregistrant tots els documents que es consideraven essencials per al Municipi i el Llibre d' Ordinacions Municipals ; la sèrie íntegra dels Llibres de Clavaria, iniciada també al segle XIV; el fogatge de 1363, el cadastre de 1716; el Llibre de l'Almoina i el Llevador de l'Almoina, - documentació des del segle XIV fins al XVII - així com els fons de l'Hospital, amb documentació des del XVI fins al XX. Les qüestions marítimes tenen la seva presència a la documentació, des de la sanitat marítima fins a la documentació d'infraestructures portuàries i comerç i navegació.

La difusió

El nombre i tipologia de les activitats de difusió de l'Arxiu Municipal de Sant Feliu de Guíxols realitzades des de l'any 1986 és el següent:

Tipus activitat	activitats associades	nombre
Tallers d'Història		23
	Exposicions	17
	Conferències i xerrades	5
	Jornades	4
	Visites guiades	6
	Dossiers didàctics	7
	Projecció vídeos	5
	Concursos literaris	15
	Total tallers	82

Edició de publicacions	Butlletí / Arjau	37
	Col.lecció Estudis Guixolencs	15
	Monografies	2
	Tallers	9
	Retallables	5
	Cartells	3
	Total publicacions	71

Creixement de l'Arxiu : consultes i donacions

Com a resultat de la difusió realitzada, s'ha aconseguit la captació i fidelització d'un gran nombre d'usuaris així com també una elevada resposta de col·laboracions i aportacions per a l'ingrés de documentació a l'Arxiu, gràcies a les quals es van crear la Biblioteca Auxiliar³ i les seccions d'Hemeroteca i Documentació Patrimonial, amb un volum d'uns 115 ml, que representen aproximadament el 40 % de la documentació de l'Arxiu Històric. La secció d'imatges aplega un volum de cap a 50.000 fotografies.

Entre els documents fruit de donacions, podríem destacar : protocols notariaus, des del segle XIV fins al XVIII; la documentació de l'antiga capitania Marítima de Sant Feliu ; els fons parroquials; els fons de la Compañía del Ferrocarril de Sant Feliu de Guíxols a Gerona ; el fons de l'antiga fàbrica Greiner e hijos S.A. ; el fons de la Creu Roja i de la Societat Espanyola de Salvament de Nàufrags.

³ La biblioteca auxiliar compta amb més de 6.000 volums de temes locals i comarcals.

Les dades referents a consulta i a ingressos de documentació són les següents:

Any	consultes externes	consultes internes
1994	268	172
1995	561	206
1996	743	467
1997	502	276
1998	404	259
1999	353	262

Any	Ingressos de documentació
1989	7
1990	2
1992	4
1993	9
1994	20
1995	19
1996	7
1997	28
1998	26
1999	21
2000 (fins a juny)	27
Total col·laboracions	170

Situació actual

L'arxiu ocupa un espai de semi - soterrani, amb dependències destinades a despatxos, sala de consulta, dipòsit i moll de descàrrega. Compta a unes instal·lacions d'una capacitat de 2.500 metres lineals i els dipòsits reuneixen les més estrictes condicions per garantir la conservació de la documentació. Tot i així, i a l'hora de tancar aquest redactat, a desembre del 2005, cal afegir que amb les tempestes de la tardor de 2005 el semi-sotan s'inundà, sense però que la documentació en sofrís cap dany. Aquesta circumstància ha facilitat que novament es replantegés la qüestió : arranjament del tema de les aigües i remodelació d'espais - la sala de consultes de l'arxiu passa al 2n pis, i la sala d'actes es deixa al semi-sòtan -.

1.3 La comunitat educativa de Sant Feliu de Guíxols. Descripció general i particular dels centres d'ensenyament primari i secundari de la ciutat.

La població de Sant Feliu està dotada d'infraestructures i organització per al desenvolupament de l'ensenyament regulat des de la llar d'infants fins als ensenyaments secundaris. També compta amb centres d'ensenyament complementàries i la seu de l'Escola de Turisme de la Universitat de Girona – 1998-2004 -.

Els centres d'ensenyament obligatori de primària i secundària es troben repartits per tota l'àrea de la ciutat, amb representació d'ensenyament públic i privat concertat, segons el quadre següent :

ETAPA	TITULARITAT DE CENTRE	
Infantil i primària	Ensenyament públic	Ensenyament Privat Concertat
	CEIP GAZIEL	COL·LEGI COR DE MARIA
	CEIP L'ESTACIÓ	
	CEIP BALDIRI REIXACH	
Secundària	IES SANT FELIU	COL·LEGI SANT JOSEP
	IES SANT ELM	

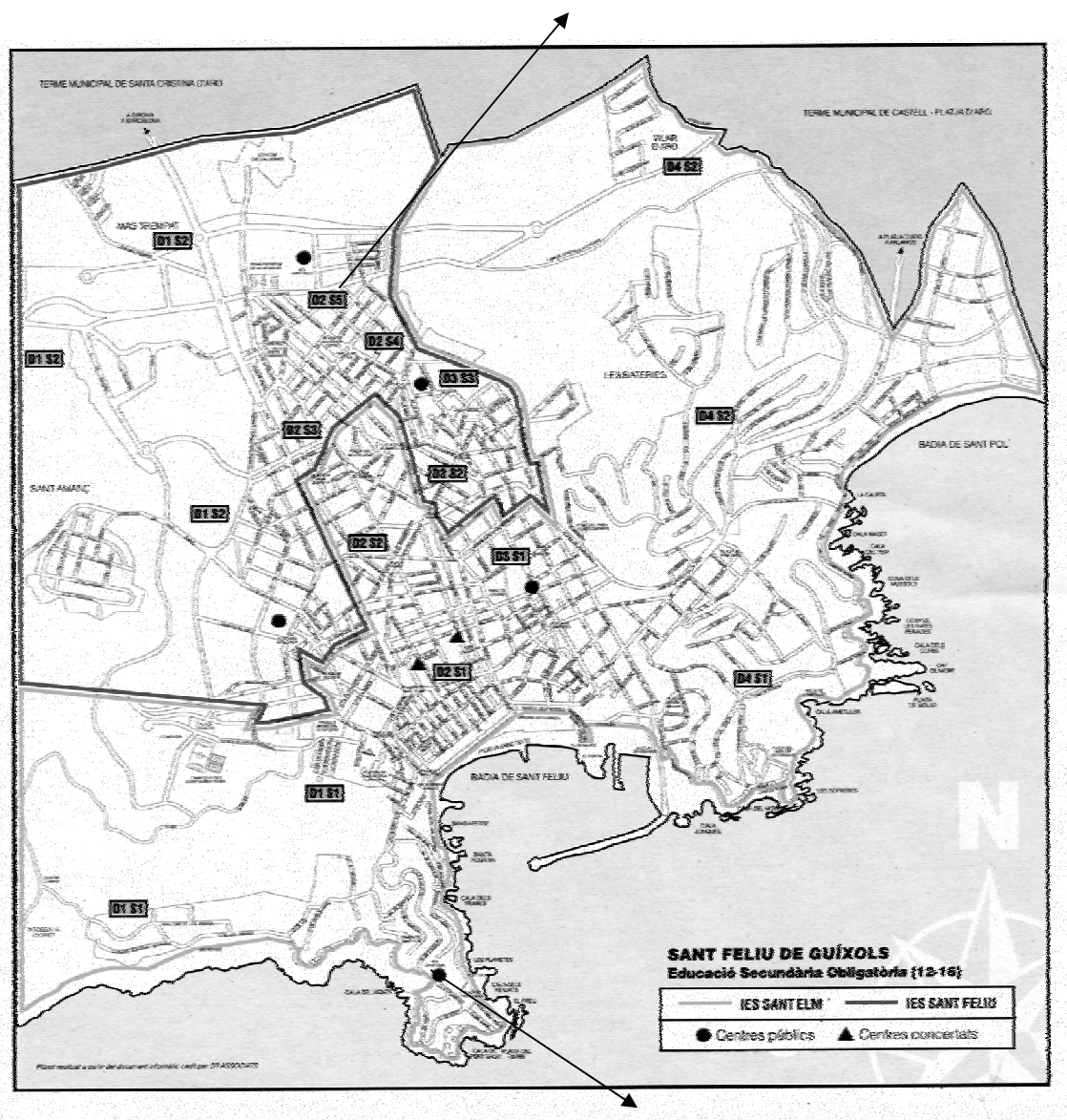
A part d'aquests centres, la ciutat compta també amb dos centres per a alumnat menor de 3 anys, - l' Escola Bressol Municipal Centre i la Llar d'infants Els Patufets - , un Centre de formació d'Adults, Escola Municipal de música, Escola Oficial d' Idiomes – EOI – i Unitat d'Escolarització Compartida – UEC - per a l'educació secundària obligatòria amb adaptació curricular .

La distribució geogràfica dels centres d'ensenyament a Sant Feliu és dispersa pel que fa als centres de titularitat pública: Les escoles d'ensenyament primari públiques – CEIP – formen un triangle que cobreix la població de la zona centre, barri de Tueda i barri de Vilartagues. En canvi, els centres d'ensenyament privat concertat es concentren a la zona centre del municipi.

Els centres de Secundària es troben als extrems seguint una línia de nord a Sud : l' IES Sant Feliu – antic Centre de formació professional – al Nord, a Vilartagues – i l' IES Sant Elm, al turó – península del mateix nom, al barri de Sant Elm.

IES SANT FELIU

IES SANT ELM

Pel que fa a la tipologia del professorat és força estable en els darrers anys i n'hi ha molts que viuen a la ciutat. El centre que presenta més canvis en aquest aspecte és l'IES Sant Feliu.

La població escolar segueix el ritme dels canvis demogràfics i l'arribada de fluxos migratoris que es dona al nostre país. Des de finals de juny del 2003 fins al novembre, és a dir pel curs que s'ha seguit el treball d'observació, la població de Sant Feliu s'ha vist incrementada. Segons les dades de l'Institut Municipal d'Educació, es pot confirmar que l'augment d'alumnat procedeix d'altres punts de Catalunya o bé d'altres països. No es constata l'arribada de població d'altres ciutats de l'Estat Espanyol fora de Catalunya.

El total de dades d'escolarització als Centres d'infantil i primària ha estat de 802, repartits de la següent manera :

Quadre

nombre d'alumnes d'Infantil i primària a Sant Feliu de Guíxols. Curs 2003-2004

EDUCACIÓ INFANTIL I PRIMÀRIA

	CEP ESCULTA	CEP CASILL	CEP L'ESPAGNÓ	CEP DE MARIA	SANT JOSEP
PS	61	39	52	49	
PA	44	32	76	45	
PE	30	51	51	49	
Pr	37	49	49	22	12
2n	44	51	50	26	26
3r	32	51	51	26	26
4r	45	66	50	25	24
5è	46	49	50	25	23
6è	41	50	74	24	27
Total	400	459	502	230	140

Font : Revista l' Arjau

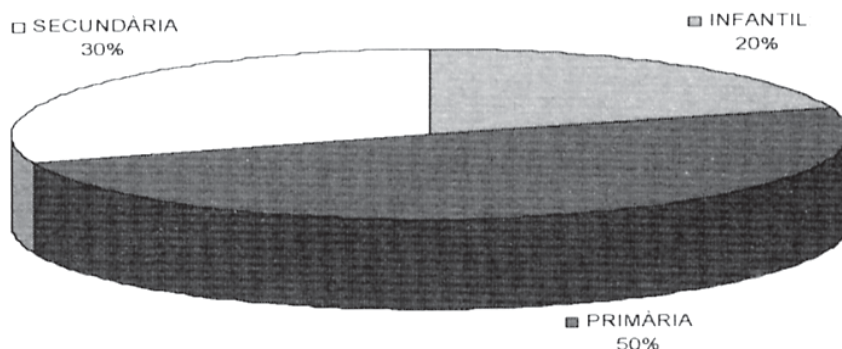
El total d'alumnat en educació secundària obligatòria i post- obligatòria ha estat de 1.266, amb la distribució següent :

EDUCACIÓ SECUNDÀRIA OBLIGATÒRIA I POSTOBLIGATÒRIA

	IES SANT ELM	IES SANT FELIU	SANT JORDI
1r ESO	60	99	54
2n ESO	57	91	30
3r ESO	52	86	60
4r ESO	60	91	60
1r batxiller	48	88	
2n batxiller	39	58	
C.F.G.M. equip tècnològic charcat. 1r		78	
C.F.G.M. equip tècnològic charcat. 2n		17	
C.F.G.M. equip tècnològic		22	
C.F.G.M. equip administratiu		40	
C.F.G.M. parvularia 1r		25	
C.F.G.M. parvularia 2n		16	
C.F.G.S. administratiu i francès 1r		11	
C.F.G.S. administratiu i francès 2n		8	
C.F.G.S. educació infantil 1r		22	
C.F.G.S. educació infantil 2n		20	
TOTAL	216	799	251

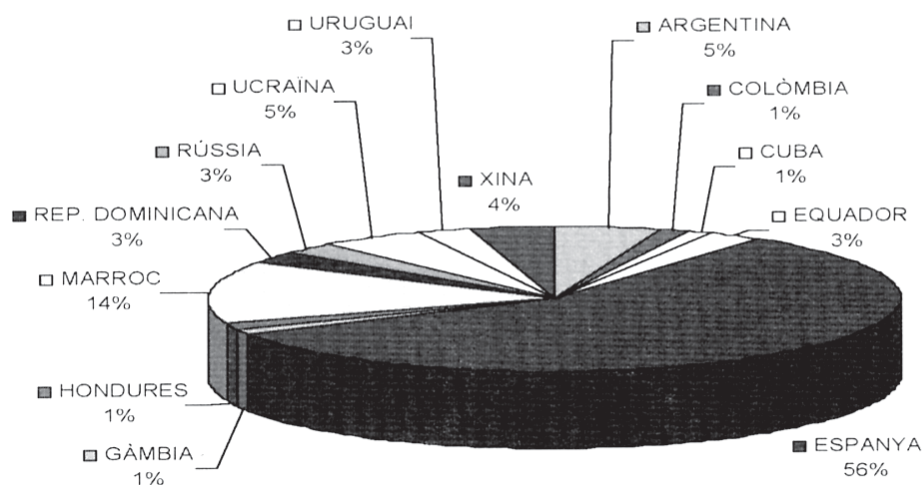
Pel que fa a l'anàlisi de dades de l'alumnat nou vingut entre l' 1 d'octubre de 2003 i el 15 de maig de 2004, segons les mateixes fonts, podem observar que del total de 79, la majoria s'ha incorporat a l'ensenyament primari – 49,37 % - amb 39 alumnes, mentre que a secundària han estat del 30, 38% - amb 24 alumnes i el 20,25% - 16 alumnes – pertanyen a l'educació infantil.

PERCENTATGE PER NIVELLS:

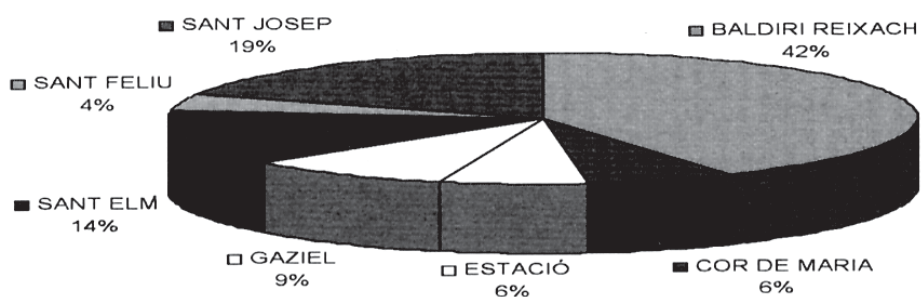
L'origen, de procedència d'altres estats, es mostra majoritàriament d'Amèrica llatina – Argentina, Colòmbia, Cuba, Equador, Hondures, República Dominicana, Uruguai – amb un total de 17% . Països africans – Gàmbia 1% i Marroc 14% - ; països de l'Est – Rússia i Ucraïna 3% i 5%, respectivament – L'alumnat d'altres punts de la Península Ibèrica representa la gran majoria – 56% -

PERCENTATGE PER PAÏSOS:

La distribució per centres d'Educació Infantil i d' Educació Primària, seguint el criteri de districtes, ha donat com a resultat una major aflluència al CEIP Baldiri Reixach – 44, 77% - seguit del Sant Josep amb un distanciat 19 %.

PERCENTATGE TOTAL PER CENTRES:

2. Els Tallers : anàlisi històrica

2.1 Els Tallers d'Història. Inicis i definició.

Els Tallers d'Història comencen a Sant Feliu de Guíxols l'any 1986 per iniciativa del director de l'Arxiu i coordinador de l'Àrea de Cultura i Patrimoni de l'Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols, Àngel Jiménez, com un servei de l'Arxiu que *“ofereix assessorament i eines, activitats i publicacions perquè puguin treballar el coneixement i la visió crítica de la història a partir de la història local i les seves fonts”*.⁴

Des d'un òptica interdisciplinària es tracta d'un conjunt d'activitats, més o menys variables, però amb un nucli comú, coordinades des de l'Arxiu, on a través de la lectura de documents i d'objectes, es combina el treball d'investigació, aplicació didàctica, i difusió, destinades a la comunitat escolar, com a receptora i productora alhora i a la població en general.

L'objectiu és el coneixement del propi entorn en diversos contextos més generals i la valoració d'aquest passat, amb la participació a l'hora de crear memòria històrica. Recuperar i difondre la història i el patrimoni municipal, tenint com a referent els whork shops de Raphael Samuel – 1966 – i els Tallers d'història de Girona de 1983.

*“acostar la història local a l'ensenyament, aprofitant les fonts primàries de l'arxiu i els recursos patrimonials del museu. Des d'aquesta perspectiva interdisciplinària, s'intenta aconseguir la difusió integral i àmplia que no solament arribi a l'alumnat sinó també a bona part de la població guixolencà”*⁵

⁴ Àngel JIMÉNEZ ; Mª Àngels SUQUET. *“Els tallers d'Història de Sant Feliu de Guíxols. L'experiència i les possibilitats futures”* a Gemma TRIBÓ (coordinació) Didàctica amb fonts d'Arxiu. Llibre d'Actes. Primeres Jornades Ensenyament-Arxiu Barcelona : Institut de Ciències de l'Educació de la Universitat de Barcelona (ICE) / Grup Arxididàctica, 2002.

⁵ Àngel JIMÉNEZ *“L'experiència dels 15 anys dels Tallers d'Història a Sant Feliu de Guíxols”*, l' Avenç, núm. 260, 2001, pàg. 50-53

2.2 Els precedents

2.2.1 Els whork shop de Gran Bretanya.

Nascuts a la Gran Bretanya al 1966 en un *college* per treballadors, el “Ruskin College”, els history whork shop de Raphael Samuel foren un intent d'introduir l'estudi de fonts originals com una part del curs d'història. Els objectius principals eren unir les fonts orals – el treball d'autobiografia - amb la recerca als arxius. La inspiració era la història local, la microhistòria, amb un sentit de la particularitat de lloc i de l'experiència personal. I la vocació, antinstitucional: era una fórmula contra la història institucional del moviment obrer i a favor de la personal, informal i no oficial; és a dir poder fer història des de baix, fet que R. Samuel defineix com a primera fase del moviment.

El nom de whorkshops – tallers de treball – sorgeix com a descripció de la formació dels grups que porten a terme la investigació : grups mixtes formats per historiadors professionals i estudiants treballadors. Aquesta idea d'unir l'element popular amb el científic, no era nova. Ja s'havia assajat amb els grups de “theatre whorkshop”. Però també per una idea que va més enllà: trencar amb la idea de seminaris tancats i proposar que la noció d'història és un producte en construcció, quelcom sempre inacabat, on el que es posa en comú són processos de pensament. Per últim, i tot i tenir com a referent la història del moviment obrer, el nom també és un record als orígens menestrals de la classe treballadora i del oficis.

Un dels primers objectius era encoratjar als treballadors a escriure la seva pròpia història, començant per la dels seus sindicats. A aquests temes s'hi afegirien d'altres com l'evolució d'una fira local a Oxford, al segle XIX durant la Revolució Industrial, o la lluita de classes al camp. La majoria, estudis locals. La formació del taller incloïa la combinació de múltiples seminaris i un festival. Als seminaris, reunió

dels grups dirigits per investigadors, es donava el testimoni, a partir de fer-se preguntes i establir-se diàlegs. Els diferents grups fan recerques sobre cultura popular. Però les activitats podien ser molt més diversificades, en la mesura en que hi entressin altres especialistes – com escriptors o cineastes - i per tant, el treball històric es veu combinat amb projecció de pel·lícules, o presentació de llibres o actes musicals.: juntament amb la història oral es treballa amb el vídeo i la cançó folklòrica.

Els primers tallers pròpiament dits, tractaren temes relacionats amb la vida diària i per tant, al voltant del moviment obrer : “ Un dia amb els cartistes” i “L'educació i la classe treballadora “.

El primer dels Tallers que va registrar una participació massiva – unes dues mil persones – va ser el de tema feminista, al 1971, sobre infantesa i indústria. Era el resultat de l'aliança amb el moviment de les dones,⁶ ja que el feminisme és un tema que també fins ara no era treballat a la història oficial, i per tant la història feminista ha crescut al marge, entre les institucions acadèmiques i la comunitat.

A partir de les investigacions, començaren a fer publicacions senzilles. La primera, sobre el llenguatge dels ferroviaris : autobiografia i glossari de termes de la parla dels treballadors del sector. Entre 1975 i 1976 s'inicià la publicació de llibres i la fundació de la revista.⁷ L'objectiu era crear una combinació de formes de reflexió històrica - treball crític i experiència – normalment separades, que en aquest cas compartien l'espai en una mateixa publicació.

⁶ A partir de la formació del workshop dedicat al tema, integrat per historiadores que convocaren la “Primera Conferència Nacional de Dones”. R. Samuel ho considera l'inici de la segona fase.

⁷ A partir d'aquí es considera la tercera fase, de desenvolupament, dels history whorkshops.

Tot i que la gent que treballava en història local, s' els acusava de ser massa intel·lectuals i dintre d'un context universitari se'ls titllava de populistes, el whorkshop ha tingut presència nacional, com ho demostra la creació de nous whorkshops per tota la geografia de la Gran Bretanya; aquesta expansió dóna exemple de l'empenta i de l'autonomia de gestió, ja que no existeix cap marc institucional per la seva formació.

A les acaballes de la dècada dels 80 podem esmentar com a significatius un a Londres que treballa amb escoles i museus i un a Oxford amb professors d'escoles, historiadors de l'art i conservadors de museu. A Manchester divuit ex-aturats treballen en la recuperació de la història del carrer a partir del material que es conserva - relats de la gent, documents personals i familiars ...-

2.2.2 Els tallers d'història de Girona

Evolució històrica

Amb el canvi polític iniciat a partir de 1975 i l'arribada dels Ajuntaments democràtics, a Girona s'iniciaran un seguit de canvis molt evidents en l'àmbit de cultura i ensenyament.

Al 1979, amb el primer Ajuntament democràtic encapçalat per Joaquim Nadal la regidoria de cultura passa a mans d'Antoni Domènech i Roca. Mestre de professió, ja des del 1970 havia promogut a Celrà la renovació pedagògica, basada en tres pilars : l'educació per la democràcia, l'amor al país i l'amor a la natura.

La seva gestió municipal s'inicià amb el desig de materialitzar aquests projectes de renovació pedagògica de la comunitat escolar gironina que en el moment era gris i poc innovadora.

Amb aquest objectiu creà l'àrea de Cultura, Educació i Joventut i contracta al capdavant a dos tècnics : Alfons Martinell i Joaquim Franch.⁸

A partir del curs 1980 – 81, i ja sota la gestió directa de Quim Franch, el departament d'Educació de l'Ajuntament de Girona comença l'organització dels recursos educatius per donar suport als centres d'ensenyament: s'inicien els Tallers d'Història de Girona,⁹ i l'Aula de Natura de la Vall de Sant Daniel.

L'objectiu era proporcionar instruments que permetessin fer un ensenyament dit "actiu", que venia de tota la tradició de l'estudi del medi: l'experimentalisme, el conèixer la realitat i l'educació per la democràcia i els valors.

La filosofia que alimentava el projecte era la d'accedir al coneixement del medi a partir de fonts directes i tanmateix, fer una anàlisi dels programes i dels dissenys curriculars del Departament d'Ensenyament de la Generalitat per preparar dossiers de treball adaptats als nivells educatius primaris i secundaris : complementar i ampliar els programes de Socials, de la Primària i de la Secundària¹⁰ que se seguïen als centres d'ensenyament i relacionar els continguts oficials dels programes amb la realitat local de la ciutat.

⁸ Joaquim Franch, llicenciat a ESADE, pedagog des de l'ensenyament reglat a l'Escola Costa i Llobera de Barcelona. Membre de Rosa Sensat. Des de l'educació en el lleure, havia estat tècnic a l'Àrea de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona. Autor de diversos llibres dedicats a la pedagogia del lleure. Desaparegut prematurament al 1987.

⁹ El període cronològic del funcionament dels Tallers d'Història de Girona es troba entre 1983 i 1993. Al capdavant de la gestió directa hi trobem la Lluïsa Bonal, que s'encarregava de materialitzar el projecte.

¹⁰ Aleshores Educació General Bàsica, de 7 a 14 anys i BUP o FP a partir dels 14 fins als 18 anys.

El model que se seguí fou el proposat per l'obra *L'ensenyament de la Història a l'escola : Societat i territori al Vallès Occidental .Ensenyar història al Vallès Occidental*¹¹, basat en el treball en fons primàries per aconseguir un ensenyament actiu i experimental.

La gestió del departament es materialitza en tres actuacions al voltant del patrimoni l'arxiu, el museu i les visites guiades.

Tenint en compte la riquesa arxivística de Girona, Educació es posa en contacte amb l' Arxiu Històric Municipal de Girona, que dirigia Ramon Alberch¹² per tal d'establir una col·laboració. Des de la direcció de l'arxiu es rebé l'assessorament i la selecció de documentació que fos assequible per l'alumnat. El resultat fou l'estudi del carrer del Llop, abastament documentat des del segle XVI fins a l'actualitat, per fer-ne una evolució històrica.¹³ Els materials sorgits d'aquesta primera investigació foren el nucli perquè es convoqués al professorat un cop l'any per tal d'oferir-los les possibilitats existents.

És així com s'inicià la primera de les actuacions per fer veure i entendre a l'alumnat d'on es treuen les informacions. Conèixer l'existència i les possibilitats de l'arxiu, alhora que els oferia activitats a partir de les fonts primàries existents,

¹¹ Montserrat CASAS; Roser BATLLORI. *L'ensenyament de la Història a l'escola : Societat i territori al Vallès Occidental*. Barcelona : Institut de Ciències de l'Educació (ICE) de la Universitat de Barcelona. Col·lecció Pau Vila, 1. 1er Premi Pau Vila.

¹² Ramon Alberch i Fugueras, fou director de l'Arxiu Municipal de Girona de 1978-1989; director de l'Institut Municipal d'Història de Barcelona de 1992-1997. President de l'Associació D'arxivers de Catalunya de 1985 fins a 1993. Ha estat fundador de l'Associació Arxivers sense Fronteres i de l'Escola Superior d'Arxivística i Gestió de Documents de la Universitat Autònoma de Bellaterra (ESAGED). Al 2003, fou nomenat Director del Sistema d'Arxius de Catalunya pel Govern de la Generalitat.

¹³ El mètode de creació dels material seguia pautes dels Plays Story, publicats a la Gran Bretanya.

bàsicament de demografia, que després es lligava amb urbanisme i itineraris per la ciutat, a través de plànols i documents diversos.

La segona de les actuacions anà relacionada amb el museu: la creació de guies didàctiques des del propi museu.¹⁴

La tercera, que es desdobra, van ser les visites guiades a la ciutat de Girona : Girona romana, medieval, de la desamortització, etc. Aquesta experiència es veié ampliada amb la col·laboració de la Universitat pel que fa a visites d'altres universitats.¹⁵

Hi hagué un quart model d'actuació que es donà durant la segona legislatura¹⁶. Aquesta fou a partir d'una exposició commemorativa de Carlemany, que es crearen guies didàctiques per visitar l'exposició.

Amb la mort prematura de Joaquim Franch al 1987 i l' inici del projecte de Ciutats Educadores al 1992, el Taller d' Història i l'Aula de Natura van esdevenir part del projecte i més tard, ja a partir del 1993 s'han unificat amb la creació d'un sol centre : Servei de Recursos Didàctics de l'Ajuntament de Girona "La Caseta de la Devesa", sota la direcció de Lluïsa Bonal, amb els canvis metodològics i d'organització que això comporta, quedant tancada l'etapa del Taller.

¹⁴ Aquestes guies foren elaborades seguint les pautes de Dolors Farró, tècnica del Museu d'Art de Catalunya i pionera en el treball didàctic des del museu, experiència paral·lela a un grup de Madrid.

¹⁵ D'aquesta col·laboració sol·licitada per la Universitat de Vic, en sorgiren materials elaborats des de la UdG, - Universitat de Girona - per Rosa Mª Greguell i Roser Batllori.

¹⁶ La regiduria de Cultura estava en mans de Joan Puigvert

Espai i materials

L' espai era compartit entre l'arxiu i el museu a l'antic edifici que havia estat institut de Batxillerat de Girona, al nucli antic , Placeta de l'Institut Vell, on actualment hi ha l'arxiu. Els materials sorgits s'aplegaven en dossiers o carpetes sota el títol "Taller d'Història". Paral·lelament i amb la mateixa idea s'inicia també l'aula de Natura.

Temes treballats i fonts :

Es treballava en dues línies : la sincrònica i la diacrònica. En cas de la primera, se centraven en un període i treballaven un sol document a fons, des de totes les perspectives - arxivística, de descripció, històrica de context -. El treball diacrònic significava analitzar els documents del dossier per veure l'evolució sobre el tema demogràfic. Aquest treball combinava les fonts primàries amb les elaborades per la coordinació del Taller – buidatges i taules d'habitants i carrers o barris -

Els temes més treballats eren els relacionats amb urbanisme, demografia i temes d'art, sobretot arquitectura. La tria venia determinada per la disponibilitat de documentació, i els consells tècnics de la direcció de l'Arxiu: que cada època treballada fos sobre la mateixa mostra - el mateix carrer- per comparar; tipologia diversa de documentació referida al mateix tema - talla 1388, fogatge 1558 i padró del 1870 - ; i els documents estrella: s'havien escollit documents emblemàtics com el llibres verd, vermell i groc de Girona, que apleguen privilegis reials, documents referits a la construcció de la catedral ¹⁷ o documents gràfics - mapa del XII o XIII, alguna fotografia –

¹⁷ Document del Gremi de vitrallers

Metodologia : Coordinació dels Tallers, professorat i alumnat

La direcció del Taller sempre va estar en mans d' en Quim Franch, des de Cultura i la realització directa o monitoratge de la Lluïsa Bonal. En una primera etapa comptà amb el suport d'una altra persona en règim de contracte. En aquest equip residia la creació, coordinació i aplicació dels programes i materials dels Tallers.

A principi de curs s'oferien els temes i materials preparats i el professorat demanava segons el que hi havia. L'interès per l'oferta dels Tallers, per part del professorat, responia a un docent amb Llicenciatura en Història, que tant podia exercir a la primària com a la secundària. El grup classe anava a l'espai del Taller i se seguia el procés :

- introducció al tema (diapositives, vídeo etc.)
- visita a l'espai de l'activitat (museu, els carrers de la ciutat, etc.)

En el cas que aquesta segona part, el tema fos el coneixement de l'arxiu, l'espai de treball era el propi Arxiu. Es donava a conèixer, - què és, com funciona, infraestructura - es feia una visita per les dependències - sales d'investigació, compactes, etc. - i finalment es treballava algun tema amb la reproducció de documents plastificats; mentre que alhora, projectaven els originals per fer la lectura de grup. Les activitats del tema de Demografia¹⁸ es continuaven fent al Taller.

En una segona etapa, en què l'equip quedà reduït només a la persona de la coordinadora, l'esquema de treball varià una mica: si bé, el començament era el mateix - a principi de curs es feia l'oferta, i el professorat demanava -, s'introduí una reunió amb la docència a qui es facilitava les fitxes, reproducció de documents perquè

¹⁸ Són els materials didàctics sorgits de l'experiència. Recopilats al fitxer *FIMDAACC – Fitxes Identificatives materials didàctics arxius àmbit comarcal català - Tema : Demografía* a Maria Calzada; Adolf Purí (editor) "*Didàctiques amb fons d'Arxiu. Catàleg de recursos didàctics amb fons d'Arxiu a l'àmbit comarcal de Catalunya*". [CD]

tota la part del taller es fes a classe i només quedés en mans de la coordinació la visita a l'Arxiu.

Després, la tasca del Taller passà a recollir les demandes del professorat i elaborar els temes sol·licitats. El Taller es convertí en un centre de recursos. Tan és així, que amb la generalització per part del Departament d'Ensenyament de la Generalitat del model de Centre de Recursos i la seva creació, obvià fer-ho a la ciutat de Girona.

2. 3 Els Tallers d' Història de Sant Feliu : dinàmica

Des de l'Arxiu s'inicia el procés de formació del Taller. Recerca del tema i primeres investigacions. Aquest apartat, es fa amb col·laboració amb persones usuàries de l'Arxiu que volen participar-hi.

La tria del tema ve des de dos aspectes, ja tractats abans: oferir una línia cronològica per situar els esdeveniments de la població al llarg de les etapes de la història, i, per l'altra, respon a temes monogràfics, relacionats amb la vida quotidiana i la història social. Després de la tria i de les primeres recerques amb els materials de l'Arxiu, s'elabora un document, dossier, base del treball posterior.

Amb el dossier bàsic, es constitueix el Taller, és a dir, el grup provinent de la investigació i el de la docència. Es convoquen els Centres docents a la reunió de Taller. Aquesta convocatòria, generalment de resposta massiva, és acollida pels centres que deleguen a un membre del claustre la representació del col·lectiu al Taller. Els criteris de la delegació són diversos : per decisió pròpia, per afinitat amb l'àrea de Socials o per facilitat a l'assistència de reunions.

L'equip format pels tècnics de l'Àrea de Cultura i pel professorat dels centres d'ensenyament és qui construirà i elaborarà el Taller.

A partir de la discussió acadèmica sobre els continguts del primer document elaborat pels investigadors, s'anirà perfilant els aspectes que més interessin i cal ampliar o bé els que cal minimitzar. En les pròpies reunions i també paral·lelament, el professorat perfila el que serà l'aplicació didàctica, cadascun en el tema o apartats que hagi escollit el claustre del seu Centre. L'aplicació a les aules d'aquestes incorporacions, comporta també la possibilitat de retorn d'informació per part de l'alumnat que aporta elements sobre el tema sorgits en converses familiars. Aquestes aportacions, reverteixen a la sessió de reunió del Taller i amplien i milloren el coneixement que s'està construint. La idea és d'un esdeveniment viu i en constant creació. També a partir del diàleg i la discussió s'arribarà al consens amb els materials complementaris, annexes, gràfics, taules, reproducció de documents, etc. fins arribar a confeccionar un original final a punt per la publicació. L'últim a configurar-se és l'organització de la festa final del Taller, de la qual també en serà co-autor l'alumnat dels Centres que ha treballat el tema.

L'aplicació a l'aula és la transposició didàctica dels materials que configuren el dossier. El professorat els té a l'abast ja que en treballa l'esborrany a les reunions a l'Arxiu. L'aplicació es lliure i no té una metodologia estricta. Un cop definits els temes que volen tractar per cursos, cada docent prepara i aplica l'apartat que creu més adient als grups d'alumnat. Per tant, es genera tota mena de material didàctic divers per la seva aplicació - fitxes resum, textos adaptats, reproducció de documents, treball amb maquetes, sortides per treballar el patrimoni -. Totes aquestes actuacions tenen resultats diversos : des de la resposta dels qüestionaris a l'elaboració de textos descriptius, explicatius o de reflexió sobre el tema tractat. També és molt freqüent el

treball interdisciplinari, entre diverses matèries, Socials i Plàstica sobretot a l'Ensenyament Primari.

La producció del col·lectiu alumnat, es diversifica en quatre àmbits : el de resposta com activitat d'aprenentatge, la producció literària lliure adreçada al concurs de Sant Jordi, la producció de treballs amb destinació a l'exposició final i la participació a la festa final del Taller.

El concurs de Sant Jordi és organitzat per l'àrea de Patrimoni. Es convoca a tota la població escolar guixolenc a un concurs literari i de creació artística per la Festa de Sant Jordi. Les bases del concurs són consensuades pels Centres Docents i el tema coincideix amb el que es tracta en el Taller del curs. Els resultats del concurs, així com la publicació dels originals es fa públic per Sant Jordi a través de l'edició d'una revista monogràfica del Dia.

Aquesta coincidència de temes entre el Taller i el Concurs de Sant Jordi, s'estableix a partir de Sant Jordi de 1993, fins a l'actualitat, per bé que el Concurs es venia celebrant ja des del 1986.

Com a excepció i amb anterioritat al 1993, en el Concurs del 1990, el tema va coincidir també amb el del Taller, dedicat al Casino dels Nois.

A la taula següent s'hi relacionen els temes del Taller amb el Concurs de Sant Jordi, des de la creació dels Tallers fins a tancar l'any 2001.

Correspondència entre el tema del Taller i el tema del Concurs de Sant Jordi

any	Tema del Taller	Concurs St. Jordi	Tema concurs St. Jordi
1986	Sant Feliu, Vila medieval	-----	-----
1988	Sant Feliu de Guíxols XVI-XVII		
1989	Sant Feliu segle XVIII	IV Concurs S. J.	Divers
1990	Centenari del Casino dels Nois	Vè Concurs	Casino dels Nois
1991	L'emigració a Amèrica el segle XIX	VIè Concurs	El Monestir
1992	La pesca/ Centenari del carrilet	VIIè Concurs	La Pau
1993	Sant Feliu, ciutat industrial 1870-1910	VIII Concurs	St. Feliu, ciutat industrial
1994	Sant Feliu de Guíxols, 1910-1945	IX Concurs	St. Feliu, 1910 – 1939
1995	Eines i oficis tradicionals		
1996	Sant Feliu durant el franquisme (1940 – 1975)	XI Concurs	St. Feliu 1939-1975
1997	El nostre patrimoni	XII Concurs	El nostre patrimoni
1998	El vaixell de la sal arriba al mercat de la vila	XIII Concurs	El mercat
1999	Dos finals de segle – cançons i danses -	XIV Concurs	Dos finals de segle
2000	Temps de carros i carretes	XV è Concurs	Temps de carros i carretes
2001	L'evolució urbanística de Sant Feliu de Guíxols	XVIè Concurs	El carrer

Igualment, els treballs i aportacions de l'alumnat que són resultat de les aplicacions didàctiques del Taller a l'aula, es converteixen en aportacions a l'exposició final. Generalment es tracta d'activitats desenvolupades en les àrees de Socials i Plàstica.

Com a cloenda de totes les activitats adreçades a l'alumnat, el Taller organitza una activitat lúdica que sintetitza tot el treball : l'anomenada " Festa de les escoles". Coordinat a través de les reunions de l'equip mixt que es duen a terme durant el curs, es construeix un muntatge en el que hi tenen cabuda tots els nivells que han treballat el tema del Taller. Generalment combina un acte central, teatralització d'un fet singular i central, amb activitats diverses que es fan en paral·lel. Es busca també la participació d'entitats o particulars, que col·laboren en diversos aspectes.

La seva realització depèn del tema i de la dinàmica del propi Taller. Això fa que la festa final només s'hagi materialitzat en tres ocasions :

any	Tema del Taller	<u>Festa final</u>
1990	Centenari del Casino dels Nois	Passada/cercavila, xocolatada i ball amb disfresses de l'època
1998	El vaixell de la sal arriba al mercat de la vila	Jornada de simulació històrica amb la participació de les cinc escoles de primària i els dos instituts.
2000	Temps de carros i carretes	Festa amb tots els centres escolars

Una de les activitats de difusió de l'Arxiu és l'exposició. Constitueix una activitat oberta a tota la població. Les exposicions, coordinades per la direcció de l'Arxiu, es fan a partir del tema del Taller i els materials que la il·lustren provenen de l'Arxiu, del Museu i els produïts específicament des del Taller i recullen tota la feina elaborada des dels diversos grups ja siguin des del professorat o els treballs de classe, ja esmentats – arxiu, docència, alumnat – és l'exposició. En el cas de tractar temes del patrimoni arquitectònic o urbanístic, les exposicions poden ser complementades o substituïdes per les visites guiades.

Els materials - documents escrits, gràfics, objectes, maquetes – són exposats a les Sales del Monestir per la seva difusió, i tan ells com els conjunts arquitectònics que conformen les visites, ho són com a mostra d'allò que ha estat redescobert o incorporat – si la procedència és de particulars – al patrimoni guixolenc. S'ofereix al públic en general que veu valorat i reconegut de manera seriosa el passat del poble. Son un dels pilars bàsics que donen consistència als Tallers.

Relació d'exposicions finals dels Tallers

any	Tema del Taller	Exposició	Visita / recorregut
			Recorregut vila medieval
1986	Sant Feliu, Vila medieval		
1988	Sant Feliu de Guíxols XVI-XVII	Exposició casa de la Marquesa	
1989	Sant Feliu segle XVIII / Prehistòria comarcal	Exposició Prehistòria	
1990	Centenari del Casino dels Nois	Exposició Centenari edifici. Casa Patxot	
1991	L'emigració a Amèrica el segle XIX	Exposició Guixolencs a Amèrica	
1992	La pesca/ Centenari del carrilet	Exposició . El món de la pesca a Catalunya. Exposició centenari del tren de Sant Feliu	Visita guiada al port
1993	Sant Feliu, ciutat industrial 1870-1910	Exposició sobre la indústria del suro	Visita guiada del funcionament d'una màquina de vapor
1994	Sant Feliu de Guíxols, 1910-1945	Exposició	
1995	Eines i oficis tradicionals	Exposició	
1996	Sant Feliu durant el franquisme (1940 – 1975)	Exposició: recreació d'espais de vida quotidiana	
1997	El nostre patrimoni	Exposició de l'artista Alexandre Matas	
1998	El vaixell de la sal arriba al mercat de la vila		
1999	Dos finals de segle – cançons i danses -		
2000	Temps de carros i carretes	Exposició	
2001	L'evolució urbanística de Sant Feliu de Guíxols		Visites guiades

També en el marc de la difusió, els Tallers es veuen representats en altres activitats, també obertes a tota la població, com són les **xerrades i els cicles de cinema**.

Constitueixen un altre bloc d'activitats, complementàries a les bàsiques del dossier i l' exposició. De la mateixa manera que la festa escolar, no es donen a cada taller, sinó que són alternatives, i vénen determinats per les facilitats o joc que doni el tema.

any	Tema del Taller	xerrades	cinema
1986	Sant Feliu, Vila medieval		
1988	Sant Feliu de Guíxols XVI-XVII		
1989	Sant Feliu segle XVIII		Projecció vídeos
1990	Centenari del Casino dels Nois	Associacionisme	
1991	L'emigració a Amèrica el segle XIX	Xerrades Ilatinoamèrica i exili de guíxolencs	
1992	La pesca/ Centenari del carrilet	Xerrades pràctiques al professorat	Vídeos a l'exposició
1993	Sant Feliu, ciutat industrial 1870-1910	Conferència "fonts per estudiar la història de la indústria del suro" per Jordi Nadal	
1994	Sant Feliu de Guíxols, 1910-1945	Cicle d'història de l'època a Catalunya	Projecció Nit i boira, d'A. Resnais
1995	Eines i oficis tradicionals		Préstec de vídeos
1996	Sant Feliu durant el franquisme (1940 - 1975)		Projecció de diapositives i vídeos
1997	El nostre patrimoni		
1998	El vaixell de la sal arriba al mercat de la vila		
1999	Dos finals de segle - cançons i danses -		
2000	Temps de carros i carretes		
2001	L'evolució urbanística de Sant Feliu de Guíxols		

ESQUEMA GENERAL DE LES ACTIVITATS QUE FORMEN UN TALLER
1. Reunió des del Servei Municipal d'ensenyament per oferir propostes – cinema, arxiu, teatre... - a les Direccions dels Centres d'Ensenyament
2. La Direcció ho presenta al claustre – a veure qui s'hi engresca -
3. Surt un grup de professorat que formaran l'equip del Taller
4. Reunions a l'Arxiu :
- cada 15 dies
- s'exposa la problemàtica i es donen suggeriments
- l'Àngel prepara un dossier de continguts amb il·lustracions
- es prepara una activitat global – teatralització, aprendre balls -

Font : Elena Esteva 18/X/03

2.4 Els Tallers d'Història : Evolució general. (1986 – 2003) Canvis i perspectives.

2.4.1 Primera etapa 1986 – 2001

Des de la seva creació i des d'una perspectiva històrica els Tallers han seguit bàsicament dues etapes. La primera de 1986 al 2001, durant aquest primer període, s'han realitzat 16 tallers coordinats des de la Direcció de l'Àrea de Patrimoni amb la col·laboració de les tres institucions. ¹⁹

Pel que fa a la tipologia dels Tallers seguint el fil conductor dels temes tractats, trobem una doble línia de treball: els Tallers que tracten temes transversals, seguint un ordre cronològic i els que ho fan a partir d'una monografia.

Entre els que es basen en la història per períodes, trobem que s'ha tractat una línia cronològica des de l'edat mitjana fins al final del franquisme.

Any de realització	Tema multidisciplinar seguint un període cronològic
1986	Sant Feliu, vila medieval s. X-XV)
1988	Sant Feliu de Guíxols ss XVI-XVII
1989	Segle XVIII
1993	Sant Feliu, Ciutat Industrial (1870 – 1910)
1994	Sant Feliu de Guíxols, 1910-1945. De la Primera Guerra Mundial a la Guerra Civil
1996	Sant Feliu durant el Franquisme (1940 – 1975)

Pel que fa als Tallers de tema monogràfic trobem que la temàtica extén des de la Prehistòria fins a l'evolució urbanística de Sant Feliu, passant per temes claus molt característics de la vila i la seva relació amb el mar i els mitjans de comunicació :

¹⁹ Àngel JIMÉNEZ.. "L'experiència dels 15 anys dels Tallers d'Història a Sant Feliu de Guíxols", l' Avenç, núm. 260, 2001, pàg. 50-53

Any de realització	Tema monogràfic
1989	Prehistòria comarcal
1990	Centenari del Casino dels Nois
1991	L'emigració a Amèrica el segle XIX
1992	La pesca
	Centenari del tren de Sant Feliu de Guíxols a Girona (organitzat pel Consorci per la commemoració)
1995	Eines i oficis tradicionals
1997	El nostre patrimoni
1998	El mercat. El vaixell de la sal arriba a al mercat de la vila
1999	Dos finals de segle
2000	Temps de carros i carretes
2001	Evolució urbanística de Sant Feliu de Guíxols

Analitzant aquestes dades, podem constatar el fet que cada curs escolar ha vist la realització com a mínim d'un Taller amb organització total des de l'Arxiu. El fet que el 1987 no hi hagi taller, no respon del tot a la realitat, ja que pertany a l'etapa més silenciosa de treball d'investigació base, que té el seu ressò en el taller del 1988, Sant Feliu segles XVI i XVII.

També hem d'observar com alguns anys per circumstàncies i celebracions d'àmbit més ampli, se n'han realitzat dos. És el cas dels anys 1989 – Sant Feliu segle XVIII i Prehistòria comarcal – i el 1992 – amb el Taller dedicat a la Pesca i la col·laboració amb el Consorci per la commemoració del Centenari del tren de Sant Feliu a Girona.

2.4.2 Segona etapa 2002- 2003. Realitzacions durant el període. Creació del GREF

A partir del 2002 trobem una sèrie de canvis a l'esquema seguit fins llavors. Les causes d'aquests canvis són diverses : d'ubicació física de la institució arxiu i reorganització de l'organigrama de l'Àrea de Cultura. Ambdós significaren variacions en la dinàmica dels Tallers.

La doble reestructuració, - física i organitzativa - significà pels Tallers un període de parèntesi o semi-hivernació. La descentralització demanava també assumir responsabilitats a les quals calia donar un temps de rodatge: el Museu col·labora en l'Exposició i la Biblioteca, des del 2003, es fa càrrec de l'organització del Concurs de Sant Jordi, amb tema del Taller.

El nucli dels Tallers, grups d'investigació i discussió, de construcció d'història, les relacions amb els Centres Educatius i la coordinació de la publicació continuaven essent a l'Arxiu, de fet inhàbil per aquestes tasques, perquè no tenia espai de treball i estava en ple trasllat. Totes aquestes circumstàncies van fer que no fossin assumibles totalment les tasques d'arxiu, sobretot pel que fa a les activitats que demanen més projecció i col·laboració àmplia - les reunions, l'aplicació didàctica, les activitats de difusió – i és per això que durant el curs 2002 -2003, els Tallers s'han aturat.

Sí que s'han muntat activitats de cara al món escolar, però només des del Museu amb les exposicions sobre La Prehistòria i El metge rural.

Tot i les dificultats, durant el període 2000-2003, s'inicien activitats que encara que no constitueixen un Taller pròpiament com fins ara, són la gènesi per un futur Taller, i que es troben en curs de realització en el moment de redactar aquest capítol.

Es tracta de la creació del GREF. Des de l'Arxiu es crea el Grup de Recerca de l'Època Franquista, format per persones de diversa formació i interessos, que volen iniciar-se en la recerca, investigació i estudi d'aquest tema, que treballen en una primera fase de construcció de la història del franquisme a Sant Feliu i les seves relacions amb l'àrea de Girona. La base, les fonts primàries de les quals disposen tan d'arxiu com en treball de camp - història oral - : una recerca de testimonis escrits, orals i materials.

Els objectius fonamentals són la construcció i difusió dels resultats de les investigacions, per arribar a la realització final d'un Taller. Però, en aquest cas, i donada la laboriositat per recollir tota mena de testimonis, calia un temps més perllongat a la fase inicial d'investigació. Una de les vies d'investigació del grup, és la recerca de persones víctimes del franquisme, mortes, desaparegudes, presoneres o represaliades. La llista s'està construint amb l'aportació de dades de diverses fonts.

Paral·lelament, però, el GREF es fa ressò dels blocs temàtics que va treballant, de manera que la població guixolencs se senti formant part d'aquest passat comú que molts d'ells van viure i pugui aportar també noves fonts d'informació. Aquesta difusió es fa a través de les Jornades del GREF, de les quals se n'han fet cinc edicions.²⁰

Les activitats que es duen a terme, van des de l'Homenatge públic a les víctimes, ja sigui en un acte general o de manera unitària, fins a presentació de llibres, cicles de cinema, exposicions, conferències i sortides.

²⁰ Tancant el seguiment l'any 2005

També lligat al tema hi ha l'apartat de les publicacions. El GREF ha creat un butlletí d'informació, format diari, que primer sota el títol de "**Nuevo Estado**" ²¹ i després, amb el de "**El Trenta-Nou**" n'apareix un número en cadascuna de les Jornades que se celebren.

Un resum sintètic de les activitats d'aquest grup des del seu inici fins al final del Taller del Port, quedarien reflectides en el següent quadre :

²¹ "Nuevo Estado" va ser el títol donat al primer número. Però va ser canviat a proposta de tots els membres pel de "El Trenta-Nou" a partir del número II.

TÍTOL	ACTIVITATS	PUBLICACIÓ
2002/11/16 2002/12/15 I eres jornades. Homenatge a les víctimes del franquisme.	Exposició Pintura Joan Jordà: Joan Jordà i la memòria dels artistes a l'exili Sortida a Portbou. Monument a Walter Benjamin Cicle de cinema : <i>Raza; Documentals; La gran família; El verdugo; El florido Pensil</i> Reflexió sobre l'obra de Joan Jordà – conferència – Acte de reconeixement a les víctimes del franquisme. Taula rodona	Diari : Nuevo Estado. Butlletí informatiu del GREF, n 1
2003/ 07 / 4-5 II Jornades. Homenatge a Felip Calvet i Costa	Lliurament medalla Fill Predilecte, a títol pòstum a Felip Calvet i Costa. "Memòria de Felip Calvet " Conferència a càrrec de J.Ll. Carod-Rovira, secretari general d'ERC "Exilats sota Vichy" per Francesc Vilanova i Vila Abadal, professor UAB "Felip Calvet i el cava" Josep Lluís Bori del grup Freixenet. Exposició : Eduardo Chillida. Representació estrena absoluta : Electra de Sòfocles. Versió Sanchís Sinisterre. Coproducció teatre Grec.	Diari El trenta-nou Butlletí informatiu del GREF, n 2 FELIP CALVET I COSTA
2004 / 1 / 9-11 III Jornades La Primera oposició al franquisme	Projecció : <i>La guerrilla de la memoria</i> Presentació : el TRENTA-NOU, n3 LA REVOLUCIÓN Y EL DESEO , de Miguel Núñez Projecció : <i>Silencio roto</i>	El trenta-nou Butlletí informatiu del GREF, n 3
2004/ juliol / 3-4 IV Jornades La dona al franquisme	Conferència : La dona al franquisme – Maria Calzada i Olivella TESTIMONI : Josefina PIQUET del grup de "DONES del 36 "	El trenta-nou Butlletí informatiu del GREF, n 4
2005 / 1 / 29-30 V Jornades Església i Franquisme		El trenta-nou Butlletí informatiu del GREF, n 5

2.4.3 Tercera Etapa 2003- 2004

A partir del setembre del 2003, i ja resituades les institucions, es planteja l'inici d'un nou Taller. La idea de treball és la Història de Sant Feliu des de l'òptica de la badia. El tema té ve donat per la commemoració del Centenari de la construcció del port de Sant Feliu.

La realització d'aquest TALLER 2003/2004 és l'estudi de cas objecte d'aquesta tesi, i la observació, descripció i conclusions del seu desenvolupament, es presenten en els capítols següents.